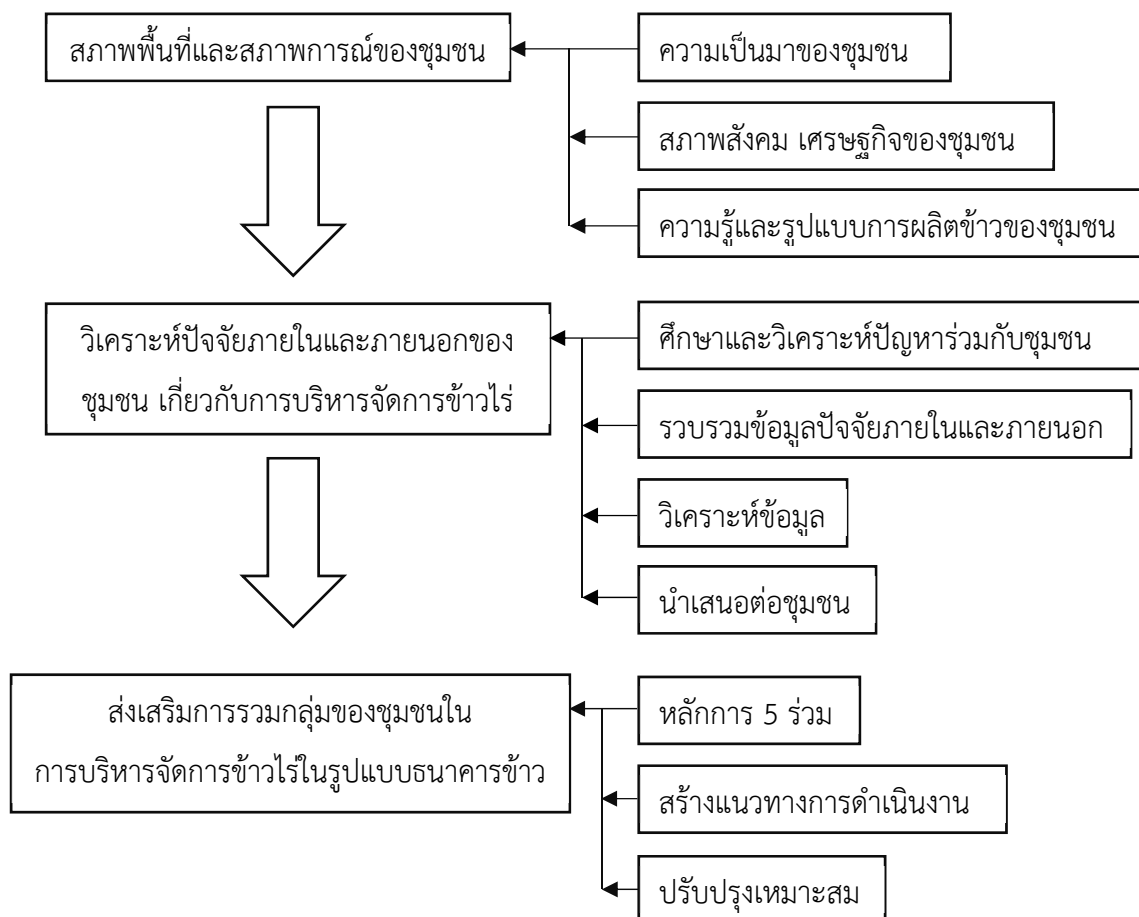

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม หรือ Participatory Action Research : PAR เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการข้าวไร่ในรูปแบบธนาคารข้าว โดยอาศัยหลักการมีส่วนร่วมที่สำคัญ 5 ร่วม คือ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินงาน ร่วมรับประโยชน์ และร่วมติดตามประเมินผล ทั้งนี้ ในการดำเนินงานวิจัยประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 3 ขั้นตอน (ดังแสดงในภาพที่ 3.1) ได้แก่ (1) การศึกษาสภาพพื้นที่และสภาพการณ์ของชุมชน (2) การวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอกของชุมชนในการบริหารจัดการข้าวไร่ในรูปแบบธนาคารข้าว และ (3) การส่งเสริมการรวมกลุ่มของชุมชนในการบริหารจัดการข้าวไร่ในรูปแบบธนาคารข้าว มีขั้นตอนที่สำคัญ ดังนี้

ภาพที่ 3.1 ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

การศึกษาสภาพพื้นที่และสภาพการณ์ของชุมชน

1. การรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิและปฐมภูมิ

เพื่อให้ทราบถึงสภาพพื้นที่และสภาพการณ์ของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการข้าวไร่ของชุมชน คณะผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูลทั้งในส่วนของข้อมูลทุติยภูมิและปฐมภูมิ โดยการรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิได้ใช้การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการเพื่อเก็บข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการปลูกข้าวสภาพสังคมเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตภายในชุมชน ปัญหาที่เกิดขึ้นต่อการบริหารจัดการผลผลิตข้าวของชุมชน และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธนาคารข้าว โดยในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลดำเนินการโดยทีมวิจัย 3 ทีม ๆ ละ 3 คน ซึ่งในแต่ละทีมจะมีผู้ช่วยวิจัย 1 คน ที่เป็นชาวบ้านในพื้นที่ที่สามารถสื่อสารได้ทั้งภาษาไทยและภาษากะเหรี่ยง โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ตัวแทนในแต่ละครัวเรือน รวมทั้งหมด 50 ครัวเรือน ทั้งนี้ ประเด็นที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ดังแสดงในตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 ประเด็นในการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ

การผลิตข้าว	
ข้อมูลทั่วไป	ปัญหาที่เกิดขึ้น
1. ขนาดพื้นที่เพาะปลูกข้าว	1. พื้นที่เพาะปลูกข้าวเพียงพอหรือไม่
2. พันธุ์ข้าวที่ใช้เพาะปลูกข้าว	2. ขาดแคลนพันธุ์ข้าวที่ใช้เพาะปลูกหรือไม่
3. ระยะเวลาในการเพาะปลูกข้าว	3. มีปัญหาเกี่ยวกับปัจจัยสิ่งแวดล้อมในการเพาะปลูกข้าวหรือไม่
4. ผลผลิตข้าวในแต่ละฤดูกาล	4. ผลผลิตเพียงพอต่อการบริโภคหรือไม่
5. ต้นทุนในการเพาะปลูกข้าวแต่ละฤดูกาล	5. ครัวเรือนมีสถานะหนี้สินหรือไม่
6. การใช้เครื่องจักรและสารเคมีในการเพาะปลูกข้าว	6. คนในครอบครัวมีปัญหาสุขภาพจากการใช้สารเคมีหรือไม่
ธนาคารข้าว	
1. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธนาคารข้าว	
2. มีความสนใจในการจัดตั้งธนาคารข้าวหรือไม่	
3. สนใจหรืออยากทราบเรื่องอะไรเกี่ยวกับธนาคารข้าว	
4. คิดว่าธนาคารข้าวจะทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นอย่างไร	

จากตารางที่ 3.1 ประเด็นแรกในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการผลิตข้าว ซึ่งประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการเพาะปลูกข้าว และปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการเพาะปลูกข้าว ในส่วนประเด็นที่สองเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจของธนาคารข้าว

2. ประชุมระดมความคิดเห็น

การประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการการผลิตข้าวไว้ในรูปแบบของธนาคารข้าว พร้อมทั้งการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำธนาคารข้าวของชุมชน ซึ่งในการประชุมจะดำเนินการโดยคณะผู้วิจัย ที่ปรึกษาโครงการ และผู้นำชุมชน ทั้งนี้ ก่อนดำเนินการประชุม จะมีการทำความเข้าใจกับกลุ่มผู้นำชุมชนเกี่ยวกับความสำคัญของธนาคารข้าว และประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับจากการบริหารจัดการการผลิตข้าวในรูปแบบของธนาคารข้าว

การวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอกของชุมชนเกี่ยวกับการบริหารจัดการข้าวไว้ในรูปแบบธนาคารข้าว

การวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอกของชุมชนเกี่ยวกับการบริหารจัดการข้าวไว้ในรูปแบบธนาคารข้าวโดยใช้หลักการ SWOT (SWOT Analysis) ซึ่งนำข้อมูลจากการศึกษาสภาพพื้นที่และสภาพการณ์ของชุมชนมาวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอก ประกอบด้วย การค้นหาจุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weaknesses) โอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Threats) ของการบริหารจัดการข้าวไร่ของชุมชนในรูปแบบธนาคารข้าว ซึ่งข้อมูลที่ได้จะนำไปสู่การสร้างแนวทางการบริหารจัดการข้าวไร่ของชุมชนอย่างมีส่วนร่วม

การส่งเสริมการรวมกลุ่มของชุมชนในการบริหารจัดการข้าวไว้ในรูปแบบธนาคารข้าว

การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อบริหารจัดการการผลิตข้าวไว้ในรูปแบบธนาคารข้าว โดยอาศัยหลักการมีส่วนร่วมที่สำคัญ 5 ร่วม ได้แก่ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินงาน ร่วมรับประโยชน์ และร่วมติดตามประเมินผล โดยมีลำดับขั้นตอนที่สำคัญ ดังนี้

1. คณะผู้วิจัย ที่ปรึกษา ผู้นำชุมชน และกลุ่มชาวบ้านร่วมกันคิดเพื่อร่างระเบียบข้อบังคับในการวางแผนและดำเนินโครงการธนาคารข้าวเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2. คณะผู้วิจัย และที่ปรึกษานำข้อมูลจากข้อที่ 1 มาจัดทำ (ร่าง) ระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการดำเนินโครงการธนาคารข้าวของชุมชน โดยแบ่งออกเป็นหมวดต่าง ๆ ดังนี้

- 2.1 หมวดที่ 1 ชื่อ ประเภท และที่ตั้งโครงการ

- 2.2 หมวดที่ 2 ทุน

- 2.3 หมวดที่ 3 การดำเนินงาน

2.4 หมวดที่ 4 สมาชิก

3. จัดประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นต่อ (ร่าง) ระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการดำเนินโครงการธนาคารข้าวของชุมชน เพื่อนำความคิดเห็นในที่ประชุมมาปรับระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ให้ตรงกับความต้องการของชุมชน และชุมชนสามารถนำระเบียบข้อบังคับที่กำหนดขึ้นไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม